

XXXIV. évf.

1937. július—augusztus.

7—8. sz. (313.)

ERDÉLY

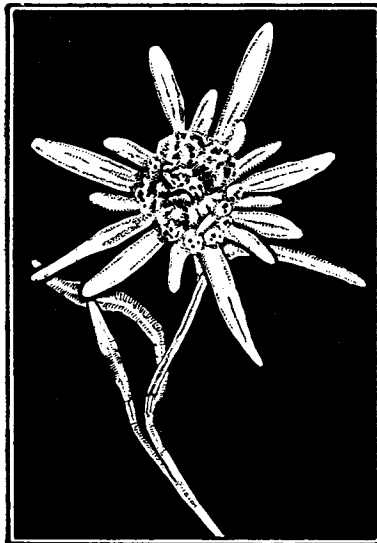
— HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT —

MEGJELENIK KÉTHAVONKÉNT

SZERKESZTI

DR. SZABÓ T. ATTILA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉRTESITŐJE

TARTALOM:

	Lap
Dr. Tavaszy Sándor: Elnöki székfoglaló	42
Dr. Balogh Ernő: Zsombolyok az egyesközi menedékház környékén	43
Knizsek Károly: A Csicsón	46
Záray Jenő: Elnöki megnyitó aradi osztályunkban	49
Kovács Károly: Májusi kirándulás a Meszesre	51
Dr. Balogh Ernő: Főtitkári jelentés az 1936. évről	54
Bányai János: A százéves Gyilkostó kérdéséhez	59
László Dezső: Balázs Ferenc	60
Brüll Emánuel: Idegen szavak árja a magyarban	61
Egyesületi élet	64
Hírek	67
Szerkesztői üzenetek	68

Természetjáró - jelvények

Az E. K. E. gyopárdiszes csinos jelvényei, hasonló kerékpár zászlócskák és arcképes CFR természetjáró-igazolványok tagok részére hivatalos időben az irodában kaphatók. Kirándulások alkalmával az egyesületi jelvények viselését kérjük.

Jelvények, zászlók

sportklubok és természetjáró-egyesületek részére legszebben, legolcsóbban

Héjánál készülnek.

Megkeresésre mintát küld.

Kolozsvár-Cluj, Str. Iuliu Mani u 8.

Elismerten leg-
szebb munka csak
fényképészeti

Balázs Ernő modernül berendezett
laboratóriumában készül. Kolozsvár-Cluj, Strada Memorandului 12.

Dúsan felszerelt raktár az összes fényképészeti cikkekben. Modern műterem. Dísz tárgyak.

Sport- és turistafelszerelést

nagy választékban jutányosan szerezhethet be

Schuszter Emilnél

Kolozsvár-Cluj

Piața Unirii

București

Calea Victoriei 32.

108120

XXXIV. évf.

1937. július—augusztus.

7—8. sz. (313.)

ERDÉLY

Dr. TAVASZY SÁNDOR
egyesületünk új elnöke.

Elnöki székfoglaló az Erdélyi Kárpát-Egyesületben.

Mindenekelőtt hálás szívvel megköszönöm az elnöki tisztségre szóló megválasztásomat.¹ Tisztában vagyok azzal, hogy ez a választás reám nézve kitüntetés. Kijelentem azonban, hogy sohasem keresem sem ezt, sem más kitüntetést. És mégis örvendek, mert a szeretet és a bizalom kifejezését látom benne. Ez teszi részemre értékessé ezt a választást.

A bizalomban, a szeretetben és a kölcsönös tiszteletben lelki találkozás ment végbe miközöttünk. Ti bizalommal és szeretettel tekintettek énreám és én ugyanazzal a bizalommal és szeretettel tekintek vissza Titeátok. Ebben a földi életben a legnagyobb emberi jó és a legtisztesebb emberi jutalom: jó emberek szeretete és bizalma. Ezt én annál inkább méltányolom, mert tudom, hogy nem érdemeltem meg, hiszen a mi Egyesületünkért sokkal kevesebbet tettem, mint amennyit tenni szerettem volna. Nem is tettem egyebet, mint szerettelek Titeket, kedves természetjáró Testvéreim és boldog voltam valahányszor Veletek lehettem és találkoztam Veletek a természet szeretetében és találkoztam annak a tiszta és nemes életnek becsülésében, amely a természetjárással együtt jár.

De boldog vagyok, hogy az Erdélyi Kárpát Egyesület elnöki székébe emeltetek azért is, mert ez az elnöki szék nagy tisztességet jelent számomra. Ebben az elnöki székben az Egyesület megalakulása óta olyan kiváló erdélyi férfiak ültek, akik a művelődési és a tudományos élet terén nemcsak nagy sikereket értek el, de szellemi erejüknel és gazdagságuknál fogva nagyrabecsült és tisztelt nevet vívtak ki maguknak. Boldog vagyok, hogy ezeknek a sorába léphettem. Igyekezni fogok, hogy ne csak név szerint álljak velük egy sorba, hanem vegyem magamra ugyanazt a felelősségérzetet, ugyanazt a hűséget és becsületet, amellyel ők, az én kiváló elődeim szolgálták az erdélyi természetjárás ügyét. Könnyű a kitüntetés fényében sütkérezni, de a becsület azt követeli, hogy ezt a fényt engedjem át, hadd ragyogja be az EKE nevét. Én inkább vállalom a munka és a kötelesség terhét. Ebből aztán új fény és új tisztesség árad. Sohasem fogom azt vizsgálgatni, mit ér nekem az EKE, hanem komoly lelkiismerettel inkább azt fogom vizsgálgatni, hogy mit érek én, személy szerint, és mit ér az én munkám az EKE-re nézve. De ha vizsgálom is az első kérdést, azt abból a szempontból fogom tenni, hogy mint etikai, erkölcsi közösség mennyiben járul hozzá személyiségem és életem további kibontakozásához, hogy amit így az EKE által nyerek, azáltal is minél többet tudjak tenni az EKE előtt álló feladatok megvalósításáért.

Mindenekelőtt arra fogok törekedni, hogy az Egyesület tagjai között a kapcsolatot, a közösségi szellemet szolgáljam. Ebben a széteső világban, amelyben minden téren a bomlasztó erők és a szembeállító indulatok dúlnak, komoly meggyőződésem szerint azokat az erőket, érzéseket és indulatokat, kell élesztenem és fokoznom, amelyek embereket igazi testvéri kapcsolatba hoznak egymással. Éppen ezért azt kérem, hogy min-

¹ Elmondotta az egyesület 1937. június 11-i közgyűlésén.

den tag legyen őszinte, nyílt velem szemben és minden tagtársával szemben. Vesszen ki közöltünk minden ellenséges érzés. Némuljanak el a hátmögötti susárlások és minden tag kölcsönösen, igazi testvéri szívekkel viselkedjék. Ha valakinek valami kifogása van a másik ellen, legyen bátorsága nyíltan szembenézni és őszintén megmondani a véleményét, az aggodalmát vagy kifogását. Az Isten szép és szabad természeti világa ezt a kötelezettséget rója azokra, akik igazán méltók akarnak lenni az általa felkínált szépségekhez.

Azt szeretném továbbá, hogy az Erdélyi Kárpát Egyesület több legyen, mint azoknak az összeverődött társasága, akik csak a barangoló élet élvezetét hajhásszák. Az Erdélyi Kárpát Egyesület nyújtson alkalmat tagjainak arra, hogy mivelődjenek, izlésük finomodjék, életfelfogásuk tisztuljon, egész egyéniségük nemesebbé és mélyebbé váljék. A természetjárónak mindig különbnek és különbnek kell lennie. Ezért minden kirándulást meg kell előznie a tanulásnak, az együttes tanulmányozásnak, hogy mindenki előre tudja, mit kell meglátnia és amit lát, hogyan kell látnia, hogy a természetben alvó erőknek, az ott szunnyadó szépségeknek arcába tudjon tekinteni.

En a turistaságot a honismeret tudományának tekintem. Azt a földet, amelyen élünk akkor szeretjük igazán, ha szemtől-szembe ismerjük is azt. Ez a célkitűzés kapcsol bele minket a többi hazai turista egyesületek közösségébe. Azt szeretném, ha a hazai román és szász természetjáró testvéreink egyesületeivel együtt, karöltve tudnánk dolgozni. En a magam részéről felajánlom csekély erőmet ennek a szélesebb testvéri együttérzés és együttdolgozás további munkálására és megvalósítására. A menedékházak ajtai éjjel-nappal nyitva állanak, hogy az időjárás elől menekülő turisták akadálytalanul otthont találjanak. Legyen nyitva minden igazi természetjárónak a szíve is, hogy az erdélyi szépségek szemléletében élő lelkek testvéri megértésre találjanak minden szívben,

Isten áldását kívánom Egyesületünkre és annak minden tagjára!

Dr. Tavaszy Sándor.

Zsombolyok az egyesközi menedékház környékén.

Aki az E. K. E. csiki osztályához tartozó egyesközi menedékháznál járt, bizonyosan mélyen bevésődött emlékezetébe a környéknek szépségben és megkapó fenségességben utólérhetetlen nagy változatossága. Nemhiába kezd tehát a Szentdomokos—Balán—Egyeskő—Nagyhagymás és Gyilkostó közötti gondosan jelzett útvonal a természetjárók valószínű országotja lenni. A múlt év augusztus elején is, amikor Vámszer Géza barátommal, az E. K. E. csiki osztályának elnökével felmentünk az Egyesekőhöz, természetesen akkor is tele volt a 36 személyt befogadó menedékház. Voltak ott csiki, gyergyószentmiklósi, aradi E. K. E. tagok, Marosvásárhelyről maga az elnök, Nagy Géza, két leányával. A tiszta véletlen szinte egy kisebb E. K. E. nagygyűlésre valót hozott össze. Ez alkalommal mi hárman, afféle főemberek, illetl, hogy valami

hasznos munkát is végezzünk. Szemlét tartottunk tehát a környékbeli zombolyok fölött, illetőleg, amint lehetett, át is kutattuk őket. Az egyesekői nagy természetjáró forgalom ugyanis már szükségessé teszi, hogy a környék e kútszerű üregeiről is többet tudjunk, mint csak annyit, hogy azok valami olyan roppant mély lyukak, hogy talán egyenesen a pokolba vezetnek. Ambár ebben a nézetben is lehet annyi igazság, hogy aki ezek egyikébe-másikába belelép, a földön szerzett érdemei elismerésül csak-ugyan egyenesen a pokolban szedheti össze magát.

A zomboly szó nálunk nem igen használatos. Mint azonban az előbbiekből már kivehető, a mészkő-vidékeken elég gyakran előforduló kútszerű lyukakat jelent. Ezek általában egyenesen haladnak lefelé, néha 2, 3, sőt 400 m-nél is mélyebbre. Megtörténik, hogy a mélyben barlangba vezetnek, többnyire azonban a fenekükön felhalmozódott törmelék eldugaszolja folytatásukat.

Megtett szemlénk beszámolója a következő:

A menedékháztól észak-északnyugati irányban légvonalban mintegy 5 km-nyire esik a Fehérmezőnek nevezett magas fekvésű, nagy lapos medence. Nyáron át csángó pásztorok legeltetnek rajta; ezeknek szét-szórt apró szállásai valami kedves, barátságos vonást adnak ennek az egyébként is különösen bájos fenyőligetes-füves térségnek. Az innen északra emelkedő dombnak fehérmezei oldalán 4 méternyi átmérőjű szájjal nyílik egy üreg lefelé. 5 méternyi mélyen fekvő aljára okkalmóddal kötél nélkül is le lehet menni; onnan rézsútosan lefelé egy 6 méternyi szélességű, alacsony üreg vezet tovább, de ez 15 méternyi távolságban összeszűkülve és lealacsonyodva el is zárul. Feltűnő benne a rengeteg szarvasmarha koponya. Nehogy valami ősvilági csontokat lásson ebben valaki. Ott van rajtuk az ember pecsétje: mindenik homlokon mesteri kézre valló taglóütés nyoma. Nyilvánvaló, hogy az a néhány jámbor csángó, aki egyébként is csak nyáron tartózkodik itt, ekkora ökörcsordát száz esztendő alatt sem tudna felenni. Tágabb gyomrú moloch kellett ide, s ez alig lehetett más, mint a nagy háború. A közelben volt valami hadi mészárszék, onnan dobálták be ide a hasznavehetetlen koponyákat.

Innen északkeletre, a domb tulsó oldalán levő zomboly már komolyabb. Ez 2.5 m átmérőjű szájjal kezdődik és egyenesen halad lefelé 25 m mélységre; innen aztán már járható, meredek, köves lejtő vezet még 4 méterrel tovább lefelé. A 6-7 m átmérőjű udvarra szélesedő üreg aljából nagyjában északi és dél irányban egy-egy folyosó ágazik ki; előbb szintesen halad 3 méternyi kezdő szélességgel és 2.5 m magassággal, de csak 6 m távolságra, ahol járhatatlanul összeszűkül és lealacsonyodik. A déli ágba egy 2 méteres sziklalépcsőn kell felkapaszkodni. Ez az előbbinél valamivel már tágosabb folyosó, de ez is csak 8 m hosszú. A végén egy újabb zomboly nyílik lefelé; ez a ledobott kövek hangja után ítélve 10-15 m mély lehet. Az ide való leereszkedéshez újabb kötélre és segítőtársra lett volna szükség; mert különösebb biztosítékok nélkül e zomboly nyílásának laza és omladékos peremét még megközelíteni is veszedelmes volt.

Egyébként éppen ennél a zombolynál szerzett tapasztalat arra int, hogy hasonló kutatásnál okvetlen kötélhágcso kell. Enélkül ugyanis egyszerűen kötéllel való leeresztéskor és felhuzáskor könnyen megesik,

hogy a kötél valami sziklavillába beszorul s ha még hozzá a biztosító-kötél is besározódva csúszos lesz, az ég és föld között megrekedt szenvedő alany bizony ismeretlen ideig elszórakozhatik azon, hogy ha végre is le kell esnie — hiszen örökké mégsem lóghat ott — lent a mélyben melyik sziklatuskót fogja agyonüttni.

Tovább északkeletre a Feketehagymás északnyugati lábánál a Gyilkostó felé vezető kocsitűt mellett van a feketehagymási barlang. Ez egy 9 méter mély függőleges kúrtóval kezdődik. Az E. K. E. csikszéki osztályának jóvoltából egy nagy léfrán kényelmesen le is lehet jutni a 3 méternyi átmérőjű kúrtó fenekére. Ebből észak-északkeleti irányban egy 2 méter széles, hűmúszos, meredek lejtő vezet 6 méter hosszan lefelé egy magas, 4—5 méternyi átmérőjű dómszerű kitágulásba; innen ugyancsak a jelzett irányban tovább folytatódik egy 1.5 méter széles, előbb alacsony, majd 15—20 méteres résszerűvé magasodó folyosó 13 méterre. Itt egy 6 méter mélységre eső lépcső van, ahol az oda boszódott fenyőtörzsön leereszkedve, egy 1—2 méter széles, de magas résszerű folyosó következik; ez előbb észak-északkeleti, majd keleti irányú, de már 12 méter távolság után bezárul.

A domból ferdén felfelé egy keskeny kúrtó nyílik ki a külvilágra. Mind itt, mind a kis barlang más helyén is, apró, csinos cseppkövek díszítik helyenként a falakat, lent a törmelék között azonban itt is ékeltenkednek most élő állatok csontjai.

Érdekes ennél a zombolynál az, hogy 6 méternyi átmérőjű száját két keskeny sziklabolthajtás íveli át. A legénykedni szeretőknek bizonyosan visket is a talpuk, hogy átsétáljanak rajta a 9 méteres mélység fölött. Ez azonban nem tanácsos. Nemcsak azért, mert az ívet bevonó moha bizonytalan támpontot ad, hanem azért sem, mert különösen az egyik iv aggasztó módon rogyadozó állapotban van.

A menedékháztól keletre 1 km-nyire, a Danciás nyugati meredek sziklafalán is tátong egy zomboly. Ennél az az érdekes, hogy nem lefelé kell ereszkedni bele, hanem felfelé kellene mászni. A tetőről lefelé haladó kúrtónek ugyanis alsó végét nyitotta itt fel a sziklafalat létrehozó szakadás. Ide a falhoz egy hosszú létra is van támasztva; ennek végétől egy jó tágas folyosó igen meredek gátorán kellene felfelé vagy 8—10 métert mászni, hogy beérjen az ember a felülről lefelé valószínűleg függőlegesen nyuló kúrtó tengelyébe; innen azonban alig láthatna egyebet, mint e kúrtón felfelé nézve egy kis darab eget. Ezért pedig igazán nem érdemes megkockáztatni a meredek gátoron való legurulást s nyomban utána egy 7—8 m magasságról való lepüffenést, hiszen alulról a létra tövéből ugyanabból az égből sokkalta nagyobb darab látható.

Nem messze innen, ugyancsak a Danciásnak az Őcsémteteje felé eső oldalán szintén van egy zomboly. A ledobott kövek hangjából ítélve, 15 méternél bizonyosan mélyebb. 2 m átmérőjű szájánál látható nyomok tanúsága szerint próbálkozott itt már valami kolléga lemerészkedni, nyilván valami szerencsétlen kincskereső.

Végül az Egyeskö keleti tővében a menedékháztól csak néhány percnyire van még egy érdekes lyuk; ennek kapunagyságú nyílása meglehetősen el van dugva a csenevész fenyők bozótjában. Nyílásától nyugati irányban 2—3 m szélességű és mintegy 15 m hosszú meredek köves-agyagos sikátor vezet lefelé; majd szűk réssé keskenyedve végződik.

Ennek az egyébként igénytelen kis lyuknak két nevezetessége is van. Egyik az, hogy szájánál a sziklafalon rovásírásra emlékeztető különös bekarcolások vannak. Határozott vélemény róluk még nincs. Szakemberek azt tartják legvalószínűbbnek, hogy pásztoroktól erednek s valami elszámolásra vonatkozó jelek. Másik érdekessége, hogy legbelsejében jég-szerű anyaggá összeállva, egész nyáron megmarad a hó. Kevés ugyan, de ha a természetjárók télen segítenének a természetnek egy kicsit a hóbelapátolásban, tekintélyes tömeggé szaporodnék. És ekkor — ha amerikaiak lennénk — bizonyosan öles befűkkel hirdetnék menedékházunkat, mint ahol valódi jégbarlangban hűtött sörök és borok kaphatók.

De van ezen a környéken még sok hasonló lyik-lyuk. A pásztorok tudják is, hogy hol, de titkukat féltékenyen őrzik, nehogy más halássza el előlük Dárius kincsét. Pedig hát minden van ezekben. Még ökörfej is. Csak éppen arany nincs. Azonban mint láthatni, valami különös érdekessége mindeniknek van. Eppen ezért jó, ha az arra vetődő természetjárók kissé szemfüleskednek, hátha valami eddig ismeretlenre is rábukkannak. Azonban csak úgy, minden komolyabb felszerelés nélkül ne próbálkozzanak kikezdeni ezekkel az alattomos lyukakkal. Mert ezekbe bizony akárki könnyen beleeshetik és lent valahol bizonyosan fenekét is ér, de esetleg olyan elszomorodott állapotban, hogy nem is lesz kedve többet igényt tartani a földi életre.

Dr. Balogh Ernő.

A Csicsón.*

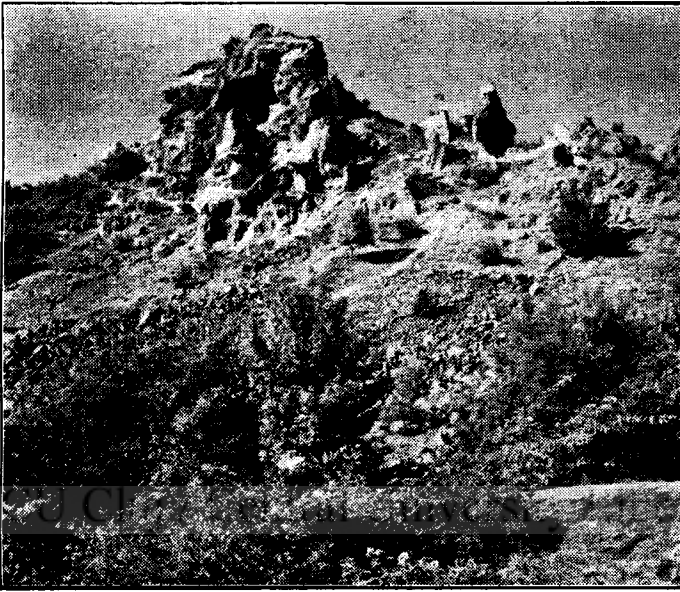
Úgy állottam én ezzel a Csicsóval, hogy csak jó későn szántam reá magam, míg személyesen tisztelgetem nála, — de azóta azután gyakori vendége vagyok mind télen, mind nyáron.

Tulajdonképen csak hosszabb tájékoztatás után léptem vele személyes barátságba. Mint idegenből ideszakadt, bárhol is jártam Dés környékén, feltűnt az addig alig ismert könnyű, kékes-szürke színű, olyan pala-szerűnek látszó kő. A dési házak jórésze ebből készült, pedig nem valami nagyszerű épületkő. Nedvszívó, nem fagyálló, de könnyen formálható. Megtudtam, hogy ez a „dacit-tufa.“ Eredete után érdeklődve azt is megtudtam, hogy amikor a Csicsó még nem vonult nyugugalomba, bőven szórta széjjel hamuját a világtájak felé, és abból alakult ez a kőzet, amely itt Dés vidékén kisebb-nagyobb televényréteggel takarva mindenütt megtalálható. De le az Apahida felé eső terület és a Mezőség mind innen részesült a vulkáni hamuban. Érdekes, hogy észak felé, alig 15—20 km-re már nem találjuk. Arrafelé annak idején állítólag nem volt tenger és így az ősi kőzetre hullott hamut a víz lemosta.

Tovább érdeklődve, sok érdekes feltárást láttam. Így pl. a dési cementgyár bányájában, mintegy 18 réteget vágtak már át függőleges irányban. Ezek között voltak 15 centiméteres, de voltak 2¹/₂ méteres rétegek is. Ezek a rétegek úgyszólván teljesen vízszintesek és egyiket a másiktól iszapolt agyagos rétegek választják el. Erősebb és hosszabb

* Husz Ödön barátom felkérésére örömmel vállalkoztam arra, hogy 1937 június 10-ikén az E. K. E. központi és szamosmegyei tagjaiból összeállított társaságot a Csicsóra elvezessem.

ideig tartó kitörés vastagabb tufaréteget (traszt) eredményezett, viszont az iszapolt rétegek vastagságából az egyes kitörések közötti szünetek időtartamára lehet következtetni. Találtak azután e rétegekben fatörzset, hal- és lomb-lenyomatokat is. Az egész rétegződés valami óriási homokóraira emlékeztet, belőle a geológusok képzeletük logikájával mérni tudják a föld történetének idejét.

A csicsói vár romjai.

(Dr. Balogh Ernő felv.)

Ismeretségünk tehát alúlról felfelé kezdődött. Először a völgyben ismertem meg a kövek nemzójét. Mikor azután saját házatáját is felkerestem, azt láttam, hogy saját testének felépítéséhez már nem hamut használt, hanem valamilyen gázban dús lávát. Ez a lávatómeg a hegy ormának déli részén nagyon szépen látható, azonban csak töredékes romjaiban, mert az ember talán már századok óta malomköveket készít ebből az érdes, kvarcban dús, szivacszerűen hólyagos könnyen megmunkálható anyagból. Nagyon érdekes a sok színváltozat; azok a vöröses, sárgás, fehér és szürke színek jó napsütésben változatos meleg összhangot adnak és az erdőkoszorúta keretben kedves emlékként maradnak vissza a természetszerető emlékezetében.

Meleg napsütéses időben, reggel $\frac{1}{28}$ -tól vártam másodmagammal Baca község szélén, míg végre valamivel $\frac{1}{2}10$ előtt utána kellett futnom a CFR társaskocsinak. Hét kolozsvári és 4 dési természetjáróval találkoztam. Négy dési már korábban előrement. Nagy volt az örömöm, amikor a vendégekben csupa értékes, jó emberemre ismertem.

Naptól kiaszott legelőn emelkedtünk, de hamar elértük Csicsó-mihályfalva (Mihăești) felett az erdőt s azután folyton erdőben haladtunk. Volt árnyék is bőven. Lápfalva (Lelești) felett egy kisebb irtásos

helyre vezettem a társaságot, hogy a Csicsóra innen nyíló szép képbergyönyörködjenek. Közben fölfelé haladtunkban a fiatal vágások fölött állandóan láttuk a Cibleszt, a Radnai, a Borgói és a Kelemen havasok láncát.

Egy kis ereszkedő után ismét, most már állandóan fölfelé, majd az erdőt elhagyva a Csicsó törmelékén kapaszkodtunk elég meredeken a hajdani Csicsóvár romjáiig. Ma csak egy falmaradvány az egész; ezt 1925-ben erősítették meg, hogy teljes beomlását megakadályozzák. Ugyanakkor állították fel Rares Péter trónralépésének négyszázados emlékére az ugyancsak csicsói kőből készült emlékoszlopot.¹

A táj meg szemlélése és pihenés után a csicsói Magura oldalából fakadó forrás mellé telepedtünk, itt könnyítettünk valamit a zsákok súlyán, majd alapos pihenés után a Magura fensíkjára emelkedtünk. E hegynek csak 758 m tengerszintfeletti a magassága, de nagyszerűen uralkodik a környezeten. Az idő is alkalmas volt ahhoz, hogy az élénk táruól nagyszerű képben gyönyörködjünk.

Nyugaton messze a Meszes, előtérben a Lápos hegység nyugati nyulványai; ezekből kiemelkedik a Bábólna. Északra előttünk a Láposi hegység, ez kelet felé egyre emelkedik és a Ciblesben éri el legnagyobb, 1826 méter magasságát. Messze kissé északnyugatnak az Ávas, majd a Rozsály, Feketehegy, tőle kissé jobbra, de felénk a Sátor, mögötte a a Gutin gerince; majd a Hugin, Sztezsiora, a Ciblesz hármass csúcsa. Kelet felé a Nagy Pietrosz és az egész Radnai lánc az Ünökóvel, arrább a Borgói hegyek, a Heniul, a Miroszláva, a Vulturul, — hátrább a Kelemen-hegység s délkelet felé messze a Görgényi, dél felé a Gyalui havasok, valamivel előbb a Tordai hasadék s hátrább az Érchegeység. Ugyiszólván egy teljes körkép. Ennyi az egész, de ez nagyszerű s nekem nagy öröm volt, hogy vendégeink elég jó időt kaptak ahhoz, hogy ebben a nagyszerű képben gyönyörködjenek. Megelégedéssel mondhatom, meg is tették.

A Maguráról ismét a várhegy felé ereszkedtünk, majd ugyanazon úton, amelyen fölöttünk, szálltunk le Baca felé. Útunkban állandóan ellőttünk csillogott a szép Szamos völgy az egymást sűrűn követő községekkel. Keletnek Kuduig láttunk, nyugat felé a Dését környező dombok zárták be a láthatárt. Szemben velük ott volt Margita, Árpástó s fölöttük a hegyoldalban Décse.

Egy kellemes és tanulságosan eltöltött nap kedves emlékeivel megelve érkezünk le a bacai őrházig s Désen az állomáson abban a reményben búcsúztunk vendégeinktől, hogy ilyen találkozásban minél sűrűbben lesz majd részünk. Hiszen, hogy kik vagyunk, erről csak a fölséges természetben szerezhethünk teljes bizonyosságot.

Knizsek Károly.

¹ A Csicsó helynév egyébként egy ugyanilyen alakú, de ismeretlen eredetű személynevet rejt magában. Csicsót már az árpádházi királyok alatt említik; első említése (1283) után rövidesen az erdélyi vajdák kezébe kerül. 1359-ben már három más várral együtt András erdélyi vajda uralmának jelentős biztosítéka. Később a moldvai és havasalföldi fejedelmek és a magyar korona között levő közjogi viszony folyamánaképpen e vár egyike volt azoknak a birtokoknak, amelyet a román fejedelmek ez országrész területén birtokoltak. Így került Nagy István (Ștefan cel Mare) és Rares Péter (Petru Rares) birtokába. Itt ostromolta meg Martinuzzi György Rares-t 1538 októberében, 1542-ben pedig Rares vette a várat ostrom alá. A sikertelen ostrom után Martinuzzi 1544-ben leromboltatta. 1566-ban már csak romként említik. (A szerk.)

Elnöki megnyitó.

A kifürkészhetetlen sors végtelen kegyelméből ismét elérkeztünk egy esztendő fordulójához... * Ez a nap ünnepet jelent azok életében, akik osztályunk érdekében kitartó lelkesedéssel tevékenykedtek, viszont lehetővé teszi, hogy egyévi működésünkről azok a tagjaink is tudomást szerezzenek, akiknek élethivatásuk, elfoglaltságuk nem engedte meg a közös munkából való részesedést...

Végtelen örömmel és lelki megnyugvással teszem meg elnöki jelentésemet, mert azon a fokon látom osztályunkat, amelyre mindig vágytam... Ez a fok pedig a *rend, fegyelem és munkaszükség megérzésének foka*... Oly éltető eleme ez az egyesületi életnek, mint a fának a talajnedveség vagy az erdő apró dalosainak a végtelen világűr. Küzdelmes hat évet hagyunk magunk mögött, de benne vagyunk a rendes kerékvágásban. Melléknyomokra egy percre sem tértünk le. Hittel és meggyőződéssel haladunk azon az úton, melyről lelépni veszedelmes, de előre haladni — *küzdelem*. Mert ma azt az egyesületi életet éljük, amikor nem díjazásért, nem címekért, elismerésekért fejtjük ki erőnket, hanem *önként vállalt kötelességből*. A mi kicsiny birodalmunk nem terjed ki országra, világra, csupán olyan kis sziget az, melynek lakói megértésben, békében élnek és alkotni, nem pedig rombolni akarnak. Mindezen tulajdonságok e tetterő bizonyítékai. Különösen hangsúlyozom, hogy mi az *egymásra-utaltság* súlyos éveit éljük. Kívülről igen kevés a jóakaróink és barátaink száma. Ezeket belül, tehát magunk között kell keresnünk. Egyesületi életünkben ez rendkívül fontos, mert ha nem nézzük el egymás gyöngéit, tévedéseit, hanem a kákán mindenképpen csomót keresünk, ha áskálódunk, kereket kötünk és megtorpedozzuk az igazságos ítéleteket, sőt ha már azt is firtatjuk, hogy ki miért dolgozik, akkor megfogott bennünket az ősi átok, s megérdemljük, hogy a mi kis szigetünket körülvevő tarajos hullámok nyeljenek el.

Jól esett látnom, hogy az egészséges egyesületi közszellem megerősödött, a mag mégis szárbá szökkent. Senki sem törődött a társ-egyesületek ügyes-bajos dolgaival, nem küzdöttünk ellenük nemtelen fegyverekkel, sportnyelven szólva, senkit „át nem szipkáltunk“, a köteles tiszteletet és udvariasságot mindig megadtuk, de nem bosszankodtunk, ha a mi elgondolásainkat és terveinket átvették.

Megkérdezett néhány tagunk, hogy miért nincs osztályunknak dalosköre, zenekara? A válaszom ez volt:

— A természetjárás művelődési mozgalom ugyan, de nem olyan értelemben, hogy ennek céljait daloskörrel meg zenekarral szolgáljuk. A céltudatos munka nagyobb fele a *fermeszetben* és nem *zárt falak* között zajlik le. Tehát azon a területen, ahol nincs megállás, szünetelés, ahol vajudnak a porszemek, naprendszerek, rohan, ölelkezik minden, hogy a hivatásteljesítésből *egy új és jobb világ teremődjék!*

A mi külső munkánk eredménye: a kászójai menedékház, a sok színjelzett természetjáró út és az évről-évre szaporodó kirándulások. Multévi működésünkről jelentést tettem nemcsak központunknak, hanem a nemzeti természetjáró hivatalnak (O. N. T.) is, mikor erre bennünket e

* Felolvasatott aradi osztályunk március 31-én tartott közgyűlésén.

hivatal felszólított. Szerdai összejöveteleink mindenkor népesek voltak. Tartottunk több testületi vacsorát, perselygyűjtésünk szép eredménnyel járt. Ismeretterjesztő előadásokat nem tarthattunk, de erre a jövőben gondot fordítunk.

Hallottam azt az egyetlen kifogást, hogy *nincs kellő számú fiatal-ságunk*. Súlyos állapot ez, de ezért mi nem vagyunk felelősek. Ez ma *országos kérdés*, ezt megoldani még a kormányok sem tudják. Kérдем tehát: nevelhetünk-e természetjárókat magunknak, amikor az iskolai fiatalság minden sport-egyesülettől eltiltatott?... Aztán kaphatunk onnan arravaló fiatalokat, amikor kirándulásokra alig viszik, vetített képű előadásokra sem mehetnek?... Az a fiatalság, amelyik háború előtt volt, nincs többé!... Elszorult szívvel kell látnunk életüket, bajaikat, elhelyezkedési lehetőségüket, s nem csoda, ha ez a fiatalság elfásult, eltompult. Nagy részük a jót nem érzi, tehát nem is gyakorolja, diktálni és nem dolgozni akar. A természet rendjét úgy bámulja, mint a néger a saxofont, aztán fittyet hány minden társadalmi illemnek, rendnek, fegyelemnek. Családi életében nem tiszteli a szülőket, szerencsétlen, számkivetett életéért azokat teszi felelőssé. Ma a *mozi*, a *parkett* előbbre való mindennél... Szabad szellem ez?... Nem!... Lelki lehangolás, csendes hadüzenet a társadalmi rendnek és intézményeknek. Az a fiatalság pedig, amelyik *így* él és gondolkodik, megérdemli sorsát-baját, maga kereste, maga szenvedje, ezt már megmenteni lehetetlen, de nem is érdemes. Ha a család, iskola és állam összefog erősen, akkor az új nemzedék megmenthető lesz...

Ma nem a bölcsek aforizmáit hangsúlyozzuk. Volt idő, amikor ezek is kapósak voltak... Ma a *rideg valóság reffenetes korát éljük*. Nem átmenetileg, de véglegesen sem. De sok-sok időnek kell eltélnie, amíg a farkasszemű ember-tekintetek bárányszelidségüvé válnak, amikor az agyat nem a bosszúállás gondolata tölti meg, a szív melegséget, közvetlenséget keres, s az ajkak embertestvéri csókra szomjuhoznak... Én úgy érzem, hogy amíg e vágyak és teljesülések bekövetkeznek, nekünk e sivárságban olyan fényre van szükségünk, mely nemcsak világosságot, hanem gyógyító meleget ad, hogy természetjáró szívünk megújhódjék. Ezt a fényt, édes természetjáró testvéreim, ne a zúgó erdőkből, a meredek sziklákon, a végtelen rónákon keressétek, hisz az nincs elrejtve. Él erejének teljében a ti szívetekben, lelketekben, érzétekben, nem kértek érte cserébe kincset, ajándékot, csak hasonlóan kisugárzó szeretet-fényt. Ez nyomorúságos földi életünknek mannája és örök időkre figyelmeztet arra a legelemibb kötelességre, hogy ember küzdj és bízva-bizzál a szeretet és megbecsülés jegyében!... Isten segítsen erre!...

Arad, 1937 március 31-én.

Záray Jenő.

Természetjárók!

Sízökök!

**BAERING sportárú megbízható
és jó!**

Vásárlásoknál keressük ezt a márkát!

Májusvégi kirándulás a Meszesre.

Az Erdélyi Érchegység egyik utolsó északi nyúlványa a Szilágy-megye székhelyét, Zilahot körülfogó Meszeshegység; ez a vidék egyik leglátogatottabb kirándulóhelye. Három csúcsa van: az *Észak*, a *Hegyes* és az *Ády Endrétől* is megénekelt *Teibete*. Két, a zilahi nyárspolgárok által is látogatott kirándulóhelye van: a Nádastó és a Fenyves.

E rövid, unalmas, de szükséges földrajzi ismertetés után beszámolhatok arról a hangulatos kirándulásról, amelyet május utolsó vasárnapján rendeztünk néhányan zilahiak, akik — nem törődve azzal, hogy kinevetnek a városban zöld térdnadrágos öltözetünk miatt, — hetykén cipeljük hátizsákunkat hegyen-völgyön keresztül és szeretjük magunkat természetjáróknak nevezni.

Reggel fél négy órakor indulunk a Meszesnek kirándulók által kevésbé látogatott úton, a Sarmás völgyén keresztül. Ezt a völgyet füves, kopár dombok határolják: ez a téli szők paradicsoma. Emelkedett hangulatban törtettünk előre, a kis Sarmáspatak mentén, amelyben itt ott mutatóújj nagyságú halacszkák kergetőznek. Úgy látszik, még nem akadtt rájuk a környék egyik szenvedélyes „maszlagozója” sem. Ez alatt a levegőben nagy esemény játszódik le fejkünk felett. Vetési varjuék már jó néhány héttel ezelőtt családi örömknek néztek elébe. A végeredmény: hat egészséges, rettentően csúnya fióka volt. A fáradtság étetési időszak már elmúlt, a szárnyak megerősödtek és mivel most, vasárnap szép idő ígérkezett, megkezdték a repülési oktatásokat.

A fontos családi eseményre meghívták a szomszédos tanyák lakóit is. Így fajunk felett hat fióka húz el kissé ügyetlen repüléssel, ezeket nyolc-tíz öreg kíséri, hangos káromással oktatva a gyámoltalan fiatalokat. Az első lecke nagyon fárasztó, a fiókák kényszerleszállást végeznek egy fűzfán, ahova az öregek irányították őket. Az ágak majd letörnek a rászálló fekete sereg súlya alatt.

Estig is elnéznők őket, de még nagy út áll előttünk. Már kapaszkodunk felfelé a „Traján asztalán”. Magas, füves domb ez is, nevéről ítélve Traján császár korában valami előretolt őrhely lehetett; innen az egész környéket könnyen beláthatni. A meredek domb teteje síma, mint egy asztal és nagy mint egy repülőtér. Itt-ott rhododendronbokrok nyitják rózsaszínű virágaikat.

Tovább haladva szakadásos mély völgy torkolatához érünk, amelyet

A meszesi kerengő-út részlete. Háttérben az Északi fenyves. (Péter felv.)

a Sarmás pataka vágott a Meszesbe. Bejáratát sűrű bokrok rejtegetik avatatlan szemek elől, de ha áthatolunk rajtuk, szekér által is járható utat találunk. Ez a bejárat a híres „Meszes-kapu“, őseink sok apró csete-patéjának helye. Ez mindég fontos hadászati pont volt. A völgy maga mintha a Dregán-völgy kicsinyített mása volna. Muzsikálva zuhog szikláról-sziklára a kis hegyipatak. Az eget a magas cserfák lombjai között csak keskeny kék szalagnak látjuk. Felfele haladva egyre szűkül az út: a szekérútból hegyi ösvény lesz, csakhamar eltűnik lábunk alól. Körülbelül egy kilométernyi fáradságos út után elérjük a Meszes-tetőt és elébünk tárul a hegység túlsó, kopár oldala. Ezt a környező falvak lakossága úgy lefarolta, hogy már csak szederindák és öreg, korhadt tuskók jelzik a hajdani erdőt.

Rövid pihenő alatt megreggelizünk, aztán útnak indulunk a régi, híres római vár, Porolissum irányába. Útnak indulunk az innen is jól látható Magura adja; ennek tövében épült hajdan a római város. A Magura, majdnem szabályos csonkakúp alakú hegy, valamikor tűzhányó volt. Meredek oldalának egyik félkörét erdő övezi, a másik fele kopár. Másfélórai gyaloglás után a hegy lábánál elterülő hajdani római város helyére érkezünk. A falak nyomai is már csak itt-ott láthatók. A rengeteg téglát-követ az utolsó 2 évtized alatt végleg elhordta a környező falvak lakossága házak építéséhez. Kerekes András, a zilahi Wesselényi-kollégium volt tanára még emlékszik rá, hogy a kilencszázas évek idején még a hegy tetején levő hatalmas kútból cserépcsövekből készített vízvezeték húzódott le a városig; ez akkor még állítólag működött is. Ma már sem a kútnak, sem a vízvezetéknek nyoma sincs. Ahol alkalmas volt rá a talaj, felszántotta és búzával, tengerivel vetette be a feledés.

A város helyén most legelő van. Naphosszat furulyázva legelteti itten nyáját a pásztor és a néhol még véletlenül megmaradt téglák felé bökve egy szóval magyarázza meg a multat: „csétátyé“. Itt a környék román lakosságának a zöme alig tud többet erről a helyről, mint hogy valamikor vár volt.

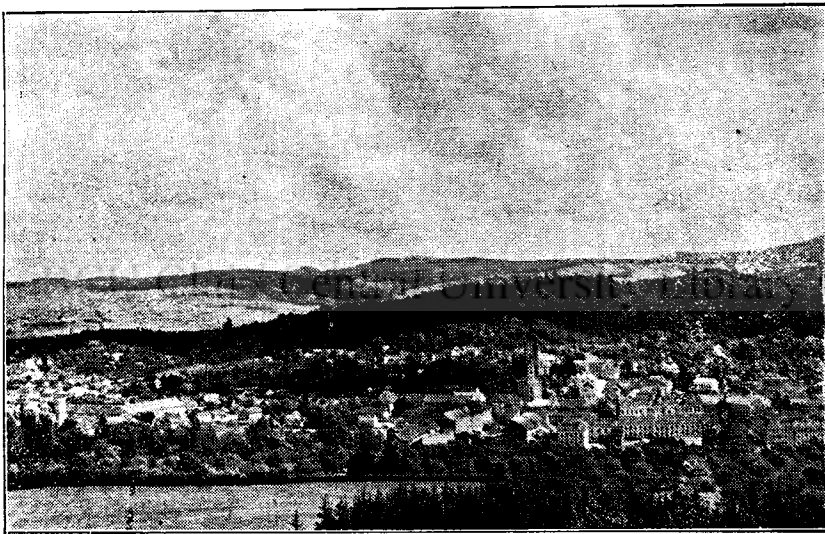
Egy csalánbokrok őrizetere bizott helyen mély lyuk vezet a föld alá, római alagút maradványa lehet. Majdnem függőlegesen vezet lefele az út néhány méterig, aztán vízszintesen visz a föld alatt. Nehányan leereszkedünk, de alig 10 méternyi út után kénytelenek vagyunk visszatérni a kibírhatatlan levegő miatt, amely elállítja lélegzetünket. Ezt a barlangot még ember soha nem kutatta át; meddig vezet, milyen célra készült, nem tudhatni. Oxigéntartályok és gázárc nélkül lehetetlen átkutatni.

Nem messze tőlünk egy tanya húzódik meg hatalmas cserfák alatt; innen öreg román parasztember igyekszik felénk. A markában szorongat valamit, amit megvételre kínál. Régi római pénzek, van köztük arany is. Tudja, hogy mit ad el, mert megfizethetetlen árat kér értük. Hirtelen felcsillanó vásárlási szándékunk nagyon hamar lelohad az árak hallatára és kissé kedvszegetten indulunk útnak, vissza a Meszes irányába, mert ma délután még a túlsó végén levő Terbete-csúcsot kell elérnünk.

Az út nem fárasztó. Végig a Traján-úton megyünk; ez szekérrel is járható. A Meszes hegység gerincére érve, mindenütt a tetőn vezet

végig útunk. Innen csak egyszer térünk le a zilahi oldalra, hogy rövid látogatást tegyünk a Nádastónál. A Nádastónak három nevezetessége van: az alabástrom-bánya, a Heléna-gödör (ez körülbelül húszméter mély és olyan terjedelmű, hogy egy kisebbecske templom mindenestül beleférne), — és végül Ágnes néni a kedves férje urával, akiket a város kiránduló közönsége „a törpék” néven ismer. Ezen — a számunkra közismert, helyen csak keveset időzünk.

Az Északi fenyves irányában indulunk el meredek hegyi úton. Körülbelül 20 perc múlva elérjük az Északi fenyvest; ezt a fenyőerdőt ezelőtt negyvenegy évvel ültette Zilah városa. A fenyőszálak ma már torony magasságúak, lombjuk között sohasem süt be a napsugár. A legegésőbb nyári napon is egy templom hűvös félhomálya és csendje fogadja itt az embert. A Traján-út e fenyves tetején vezet el. Tíz perces kapaszkodó után elérjük az Észak-csúcsot. Itt fenyőfákból mesz-

Zilah a Meszes alján.

(Péter felv.)

szelató tornyot építettek. A torony körülbelül 10 méter magas. Róla tiszta időben Debrecenig is leláthatni. A Traján-út végig a gerincen vezet, csupán a csúcsoknál tér oldalt egy kevéssé, hogy kisebb legyen az emelkedés. Amint megyünk, balra marad el tőlünk a Hegyes, a Meszes hegység második csúcsa. Hosszú, eléggé fárasztó út után a Terbetére kapaszkodunk. Ez a Meszes legmagasabb csúcsa. Két kiemelkedő pontja van; ezeket enyhe hajlású nyereg köti össze. Ebben a nyeregben ütnék tanyát egy forrás mellett. Alaposan rászorgáltunk a pihenésre. Eddig árkon-bokron keresztül körülbelül 24 kilométert tettünk meg.

A Terbete csúcsa tipikus hegytető benyomását kelti. Hatalmas, szálfák, vihartépettek, villámsújtottak, tisztás-tisztás után, meredek megközelíthetlenségtől védetten, ember által alig járt helyek, szederbokrok és olyan mély csend, hogy egy hangosabb szó kilométernyire

elhallszik. Zilah város és a környező falvak mintha a lábunk alatt, de elérhetetlen mélységben lennének. Messziről egy juhász tilinkójának hangja hallszik.

Az egyik költői hajlamú társamat nagyon megfogja ez a kép, verset ír... Később mikor rövid időre elalszik, kilopom a zsebéből az újszülöttet, titokban elolvasom. Ez a mély csend már-már mindenünket rabul ejt, mikor hirtelen szörnyű csipogásra rezzenünk fel. Egy kis, pirosfejű harkály-fiók esett le az egyik fáról. Alig tud még repülni. Közrekerítjük és megfoglaljuk. No rendez is erre olyan fülrepezést, hogy majd beszakad a dobhártyánk tőle. A kétségbeesett sivalkodásra öt-hat harkály repül felénk. Merészen csapkodnak fejünk felett, aztán egy közeli fa ágára szállva jogos felháborodással tárgyalják egymás között az esetet. A kis harkályfiók pedig továbbra is úgy sivalkodik, hogy már kezdünk félni a hangjától. Az egyik fatörzsre tesszük, azonnal nagy igyekezettel üget felfelé. Odafenn már nagy hűhóval várják és addig csalogatják, míg visszatalál a fészekbe.

Mikor a fészekben meleg családi ünnepet ül a harkály-család, már 6 óra körül jár az idő. Mi is csomagolunk. Hét kilométernyi útunk van még Zilahig. A lefele haladó meredek út még fárasztóbb mint mikor felfelé jöttünk. Nemsokára elhagynak az erdők. Szántókon és kaszálókon, majd országúton vándorolunk. Izzadtak, porosak, de vidámak vagyunk, mikor a város első házaihoz érünk.

Kovács Károly.

Főtitkári jelentés az 1936. évről.¹

Mélyen tisztelt közgyűlés!

A páratlanul nehéz és súlyos megpróbáltatásokat jelentő 1935. év után következő év némi enyhülést hozott egyesületünknek. Ez a tavalyi év sem volt ugyan távolról sem olyan gondtalan, mint amilyen szükséges lett volna ahhoz, hogy az egyesület céljának és munkatervének zavartalanul élhessen, de helyzetünkben kétségtelenül megállapítható olyan általános javuló irány, mely a jövőre nézve kedvezőbb reményekre jogosít.

Egyesületünk életének múlt évi egyik legfőbb mozzanata ismét a költözködés volt. Régi helyiségünk a Str. Matei (v. Mátyás király-u.) 4. sz. alatt ugyanis nemcsak hogy nem volt megfelelő, de emellett, mint albérlet, meglehetősen bizonytalan is volt. Így gondoskodnunk kellett olyan hajlékról, mely egyrészt alkalmas arra, hogy benne végre múzeumi anyagunkat újra kiállíthassuk, másrészt pedig olyanról, amelyben munkánkat a váratlan felmondás veszélye nem fenyegeti. Több helyen való próbálkozás után így jutott az egyesület jelenlegi helyiségéhez; ez a fenti kívánalmakat eléggé kielégíti.

A múlt év április végén ide történt átköltözködésünk és újra való berendezkedésünk lelkes tagjaink odaadó segítsége mellett is nagy kiadásokkal járt. A terv az volt, hogy az új helyiségben rögtön kiál-

¹ Felolvasatott egyesületünk 1937 június 11-i közgyűlésén.

lítjuk múzeumunkat; ez azonban, sajnos, nem valósulhatott meg Herepei János múzeumi igazgatónk hosszas betegeskedése miatt. Így a múzeumi helyiségnek szánt nagy termet úgy igyekezett az egyesület értékesíteni, hogy itt tartotta ismeretterjesztő előadásait, sőt ezt a termet ilyen célból az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztálya is használta. Ez idő szerint azonban már folyamatban vannak a múzeum felállításának munkálatai s remény van rá, hogy múzeumunkat ez év nyarán végre ismét megnyithatjuk.

Nem kis gondot okoztak tordai hasadéki és bükki menedékházunk ügyei. Az előbbinél a múlt év elején a helyzet az volt, hogy a készen álló épületben a tömeglakásul szolgáló helyiségen kívül a többi vendégszoba butorozatlanul állott. Minthogy ezek felszerelésének költségeit az egyesület képtelen volt viselni, áldozatkész tagtársaink vállalták ezt. Közülük a múlt év folyamán egy-egy szobát berendezett dr. Gyergyay Árpád, dr. Gergely Endre, dr. Tulogdy János, Szolnok Gyula, Perczel Attila, Batiz Béla és dr. Balogh Ernő. A többi, még felszereléslenül álló szobák közül egynek a bebutorozása Gergely Zoltán és felesége Kőváry Mária, egy másiké pedig Vinczy Mihály tagtársunk ajándékképpen most van folyamatban. Két üresen álló szoba azonban még mindig várja jötevőjét. A történeti hűség kedvéért meg kell említenünk, hogy a felszerelés kérdésének ilyen módon való megoldását boldogult elnökünk, Bors Mihály ajánlotta; mindjárt meg is ígérte, hogy maga egyedül három szobát tesz lakhatóvá. Sajnos, ígéretének beváltásában megakadályozta tragikus végzete. A felszerelésen kívül azonban kényelmi és szépészeti szempontból még sok itt a tennivaló. Ennek rendre való feljesítése elől a már is szépen megindult forgalom további fokozása érdekében sem szabad elzárkóznunk.

Bükki menedékházunk idegen területen volt. E terület bérlete 1939-ben lejárt volna. Egető szükség volt tehát itt vagy a bérlet meghosszabbítására, vagy a terület megvételére. Néhai elnökünk itt is segítségünkre volt. Megvette az egyesületnek e területet s a 80.900 lej vételár felét adományképpen ki is fizette. Hátra volt azonban a vételár másik felének kiegyenlítése. Ezt a kötelezettséget az egyesület csak kölcsön-pénzből tudta teljesíteni. Így vettünk fel az 1936 okt. 15-i rendkívüli közgyűlés felhatalmazásával 100.000 lej váltókölcsönt. Ebből egyrészt kifizettük a telek vételárának hátralékos felét és így ez a terület ma az EKE-nek telekkönyvileg is bejegyzett tulajdona, másrészt itteni menedékházunk régi, már dűledező üveges verandáját építettük meg újból, a réginél kétszer nagyobbra. Az építés jutányos és megbízható kivitelét Gerstenbrein Artúr építész tagtársunknak köszönhetjük. Örvendefes, hogy bükki menedékházunk látogatottsága annyira fellendült, hogy még így kibővítve is sok esetben szűknek bizonyult. Ezért már most jó előre gondolnunk kell arra, hogy — amennyire az egyesület ereje megengedi — a legrövidebb időn belül szükségessé válik a célszerűtlen és egyébként is rossz karban levő régi épületrésznek is egy megfelelőbb újjal való kicserélése.

Folyóiratunkban a múlt év folyamán lényeges változás történt. Az egyesület közlönyét ugyanis nehéz viszonyai folytán tagdíj fejében tovább nem adhatja, az alapszabály IV. 11. §-ára való hivatkozással tehát a múlt közgyűlés úgy határozott, hogy a tagok azt ezentúl csak külön

előfizetés ellenében kaphatják. Papp Lajosnak, a tavaly megszűnt „Turista Élet“ szerkesztőjének kezdeményezésére arról is volt szó, hogy folyóiratunk a kisebb természetjáró alakulatoknak is hivatalos közlönye legyen. Bár az érdekeltekkel ebben az irányban folytatott tanácskozások alkalmával az egyesület elment az engedékenységek addig a legvégső határáig, melyen túl károsodás nélkül már nem léphetett, és bár ennek a kisebb egyesületek szempontjából is célszerű és hasznos eszmének megtestesülésén maga Papp Lajos is fáradozott, sajnos, a más téren is tapasztalható átkos széthúzásunknak eredményeképpen nem valósulhatt meg ez a terv. Ezek a tárgyalások, továbbá az előfizetésre való felhívás eredményének a bevárása, de ezeken kívül anyagi gondjaink is, a folyóirat múlt évfolyamának megindítását annyira hátráltatták, hogy ennek 1—6. számból álló összevont első füzete csak az év közepe felé jelenhetett meg, az egyesületen kívül álló okoknál fogva megváltoztatott *Transzilvánia* címmel. A további számokkal együtt az egész évfolyam 5 és $\frac{1}{4}$ ív terjedelmű. A különböző nehézségekkel küzdő szerkesztés gondos és lelkiismeretes munkájáért dr. Tulogdy Jánosnak tartozunk elismerő köszönettel.

A múlt évben tartottunk a rendes évi közgyűlésen kívül egy rendkívüli közgyűlést, 3 választmányi gyűlést és több tisztikari értekezletet. A titkári hivatal a múlt évben 936 ügydarabot iktatott az azelőtti évi 1387 számmal szemben. Ez nem a titkári hivatal kevés munkájára vall, hanem arra, hogy megtakarítás végett levelezésünket is kénytelenek voltunk a legvégső határig csökkenteni.

A helyi tagok száma a múlt év végén 521 volt az 1935 évi 551-gyel szemben. Ennek a 30 főt kitevő apadásnak az az oka, hogy a múlt év vége felé több mint 200 tagot töröltünk, hisz semmi értelme nincs, hogy nyilvántartásunkban hasznavehetetlen koloncként olyanok szerepeljenek, kik tagsági kötelezettségüknek egy évet is meghaladó idő óta többszöri felszólítás ellenére sem tesznek eleget. Az ilyen tagok elhidegülését részben mindenesetre az is okozhatta, hogy az egyesület többé nem adhatja pusztán csak a tagdíj fejében a folyóiratot. Míg a „Mátyás-ház“-ban ingyen hajléka volt, addig megtehetette, sőt még az onnan való kiköltözködés első évében is megkísérelte, de ez a próba-év is beigazolta, hogy e kedvezmény további fentartása az egyesület csődbejuttatásának veszedelme nélkül teljességgel lehetetlen. Legalább részben e kedvezmény ilyen kényszerű megszüntetésének káros visszahatásaként fogható fel a taglétszám megapadása a vidéki osztályoknál is. A vidéki osztályoknál a taglétszám ugyanis a múlt év végén csak 1190 volt az azelőtti 1242-vel szemben. A fogyás tehát itt 52. Szomorú, hogy két vidéki osztályunk, a bánfihunyadi és a dicsőszentmártoni meg is szűnt. Leplezetlen őszinteséggel rá kell mutatnunk ezekre a jelenségekre és arra, hogy ha e téren a további hanyatlásnak útját akarjuk szegni, az egyesületnek valamiképpen módot kell találnia arra, hogy vidéki osztályainkkal való kapcsolatunkat szorosabbá tegyük.

Érzékeny veszteségeink vannak a halál számláján is. Meghalt *Havas János*, nagybányai osztályunk érdemes elnöke, *Csutak Vilmos*, sepsiszentgyörgyi ref. kollégiumi igazgató, ki páratlan tevékenységével ottani osztályunk létrehozásán is fáradozott s annak alelnöke is volt, *dr. Jancsó Ödön* természetjáró szakosztályunknak volt lelkes elnöke, *dr. Manouschek*

L. Ottó, fényképészeti szakosztályunk volt tevékeny elnöke, Pálffy Márton unit. kollégiumi tanár, Pethő József, Szász János, Sarkady Viktor, Tichy Alajos, Tomcsicsuk Vilmos és Bikfalvi Károlyné. Hosszú a szomorú névsor, pedig talán nem is teljes. Fájdalmunk elvesztésük fölött annál mélyebb lehet, mert egyrészt egyesületünkben sok érdemet szerzett vezető férfiak, másrészt régi hűséges tagok voltak. Legtöbbjük-ről választmányi gyűlésünkön is megemlékeztünk. E közgyűlés is tisztelje meg örökre elköltözött testvéreink áldott emlékét pár pillanatnyi felállással!

Adományaikkal a múlt évben is többen segítségére voltak sok bajjal küzdő egyesületünknek. Ebben gyönyörű példával járt elől néhai elnökünk, Bors Mihály; ő — mint azt már más helyen is említettem — 40.000 lejjel járult hozzá bükki menedékházunk telkének megvételéhez. Nagy segítségére voltak egyesületünknek azok a már szintén említett tagjaink, akik saját költségükön, minden viszontszolgáltatás nélkül a földi hasadéki menedékházunknál szobát rendeztek be. Ide tartozik annak a megemlézése is, hogy az egyesület díjazott tisztviselői a múlt évben sem tartottak igényt együttesen 8000 lejt kitevő tiszteletdíjukra. De hálával tartozunk sok-sok tagtársunknak, kik költözködésünk alkalmával s más ügyes-bajos dolgaink elintézésékor drága idejüket és lelkiismeretes munkájukat állították az egyesület szolgálatába.

Jötevőink sorában külön kell kiemelnünk a helyi sajtót; ez ingyen és készséggel tette közzé híradásainkat, s ezzel hathatósan elősegítette az egyesületet közművelődési törekvéseiben. Tisztelettel javasolom, hogy a közgyűlés is fejezze ki hálás köszönetét e megértő támogatásért a *Keleti Újság*, a *Jóestét*, az *Ellenzék*, az *Estilap*, a *Magyar Újság* és az *Új Kelet* című lapoknak.

Szakosztályaink közül a Brüll Emánuel szakavatott vezetése alatt álló természetjáró szakosztály volt a legmunkásabb. Benne a tevékenység az azelőtti évihez viszonyítva éppen kétszeres lendülettel folyt. Összesen 104 kirándulást rendezett (1935-ben 53 volt); ezek közül 70 gyalogos volt, a többi társas gépkocsival vagy vasúton távolabbi vidékekre vezetett. E kirándulásokon összesen 2085 személy vett részt; köztük 812 vendég volt. A legszorgalmasabb vezető ez alkalommal is Kardos Béla mutatkozott; ő egymaga 28 kirándulást vezetett. Rendezett a szakosztály ezenkívül 7 társas összejövetelt is; ezek közül a dec. 5-i bükki menedékházunk újonnan épült verandájának felavatási ünnepélye volt. A társegyesületekkel, illetőleg a vidéki osztályokkal való összeköttetés és jó viszony fentartásának ápolása érdekében résztvett a természetjáró szakosztály a „Gyopár” természetjáró egyesület gulyásnapján, a nagyváradi „Kolping” által a Feketeerdőn rendezett forrásavató ünnepségen, a zernavölgyi természetjáró találkozó és nagybányai osztályunk Izvorán épült menedékházának felavatásán.

A propaganda-szakosztály működése kedvezőtlen körülményeink folytán csak helyi tevékenységre szorítkozhatott, de itt szép eredményről számolhat be. A múlt év folyamán ugyanis 14 előadást rendezett. Ezek az egyesület nagytermében tartott s nagy látogatottságuknál fogva hézagpótlóknak bizonyult előadások nagy mértékben emelték az EKE erkölcsi tekintélyét és népszerűségét; igazolták egyben azt is, hogy az egyesületnek közművelődési hivatása nem belső tartalom nélküli üres

szólam. Előadók voltak: dr. Tulogy János 7, dr. Balogh Ernő 5, Baczoni Géza és Beke Lajos 1—1 alkalommal. Mind anyagi, mind erkölcsi tekintetben kielégítő eredményt hozott a jan. 25-i EKE-bál. Ennek körültekintő és gondos rendezéséért dr. Nagy Ferencnek tartozunk köszönettel.

Vidéki osztályaink közül a múlt évben a következők mutathatnak fel számottevő eredményt:

A 219 tagot számláló *aradi osztály* 163 kirándulást tett 904 résztvevővel; rendezett továbbá 6 társas vacsorát. Régi útjelzéseinek felfrissítésén kívül a kászójai menedékház felszerelésére a múlt évben 20 ezer lejt fordított. E szép évi mérleg mellett kitűnik ez az osztály példás ügykezelésével is. *Nagybányai osztályunk* 170 tagot számlál. Június 28-án avatta az Izvorán épült gyönyörű menedékházát. 50 km hosszú természetjáró utat jelzett. Rendezett 24 kirándulást 508 résztvevővel. Tevékenysége örvendetesen emelkedő irányt mutat. *Oravicai osztályunknak* 124 tagja van. 36 kirándulást vezetett 225 résztvevővel. Ponyászkai menedékházának felszerelésére 7000 lejt fordított. A bánsági hegyvidék ismeretlen szépségeinek felkutatásával is elismerésre méltó érdemeket szerzett. *Csiki osztályunknak* 100 tagja van. A múlt évben a sutai siugró sáncánál megkezdett menedékházát építette tovább és 60 km utat jelzett. Rendezett 20 kirándulást 125 résztvevővel, tartott 8 ismeretterjesztő előadást; ezeken dr. Boga Lajos volt az előadó. Kiadta a már előbb megjelent csiki kalauzhoz a térképet. Egyike azon osztályoknak, melyekben igen erős az alkotó munkakedv. Ennek volna is tere természeti szépségekben annyira gazdag vidékén, de a szűkös anyagi viszonyok útját állják a legjobb igyekezetnek is. A mindössze csak 60 tagot számláló *bokszánbányai osztály* 24 kirándulást rendezett 252 résztvevővel. Rendezett egy természetjáró napot és egy szilveszteri mulatságot. Dicsérettel kell kiemelnünk ennek az osztálynak pontos ügykezelése mellett életrevaló élénk mozgékonyágát. *Gyergyói osztályunk* siugró sáncot és mellé egy kis menedékházul is szolgáló melegedőt épített. Tartott egy síversenyt; ennek különös érdekessége, hogy azon egyszerű székely legények is résztvettek, sőt a verseny minden számában helyezést is nyertek. Szép munkásságának ott, a természetjárás szempontjából annyira fontos helyen okvetlen fokozódnia kell. Ennek érdekében első sorban arra kellene törekednie, hogy a mai, mindössze csak 36 főt számláló taglétszám lényegesen növekedjék.

Többi osztályunk több-kevesebb élénkséggel csak a szorosabb értelemben vett természetjáró életet élte. Mikor most üdvözljük a lanyhábbakat is, kívánjuk, szolgáljanak nekik példaképpen a felsorolt testvér-osztályok arra, hogy kis körben és szűkös viszonyok között is megtermi a kifartó, becsületes igyekezet a maga várt gyümölcsét

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Ez az EKE múlt évi történetének vázlatos, és inkább borús, mint napfényes tarka képe. Volt azonban már nehezebb sorsunk is és ha tagjaink továbbra is hű segítői és részesei lesznek eszményi célt szolgáló munkánkknak, bizó reménységgel haladhatunk jövőbe vezető útunkon. Tagjaitól nem kér az egyesület súlyos anyagi és munkaaldozatot, de kéri, sőt megköveteli a kölcsönös megbecsülésen alapuló testvéri együttérzés gondos ápolását és az egyesület önzetlen szeretetét.

Dr. Balogh Ernő.

A százéves Gyilkos-tó kérdéséhez.

Az emberi társadalomban ritka alkalom ilyen szép nagy kort megérni és megünnepelni, de viszont a természet teremtményei között ép az a ritkaság, hogy az ilyen, években kifejezhető évforduló megünnepelésére legyen mód.

Székelyföldi szép ritkaságunknak, a Gyilkos-tónak keletkezési időpontja valószínűleg az 1837. év. Mivel az irodalomban találunk 1838-as évszámot, sőt bizonytalannak való minősítést is, ép azért még idejében igyekeztem felhívni a figyelmet az ellentmondó tényekre' (*Székelység* 1936. 561.). Válaszul *dr. Csiby Andor*, aki most dolgozik a Gyilkos-tó monografiájának kiadásán, az ismert Orbán Balázs-féle s a föle mások által is átvett adatok alapján 1837. évet említ. En erre figyelmeztetőül, hogy *Herbich Ferenc*, a Székelyföld geológiájának első részletes leírója s utána mások is, gyakran használják az 1838. évet, újólág figyelmeztettem a helybeli érdekelteket, hogy épen ennek az ellentétes irodalmi adatok végleges tisztázására kellene valami olyan okirati adatot előszedniök a városi, egyházi, vagy magán levéltárakból, amelyekből világosan kitűnnék a pontos adat!

Tehát nem azt mondtam, mint a Transzilvania f. évi 5. lapján *dr. Tulogy János* említi, — valószínűleg az *Erdélyi Lapokban* megjelent cikk alapján! — hogy én az 1838. számot tartom *pontosnak*, hanem arra hívtam fel a figyelmet, hogy nem lehet az irodalmi adatokra támaszkodni és azokkal bizonyítani, hisz ép ezek szorulnak vagy az egyik, vagy a másik irányban bizonyításra. En ezt annak a tudatában mondtam, mert áttanulmányoztam a Gyilkos-tóra vonatkozó *egész* eddig ismert irodalmat, de abban sehol okirati adatra, vagy szemtanú feljegyzésére való hivatkozást nem találtam. A legelsőök csak valószínűséget emlegetnek.

Csodálatos az emberek eszejárása a föld életjelenségeinek megítélésakor. A geologust mindig azzal nyaggatják, hogy a föld hány éves? Ez a hegy, vagy az a hegy hány évvel ezelőtt keletkezett? stb. S egy ilyen esetben, mint a Gyilkos-tó keletkezése is, a még élő emberek nem tudják megmondani a pontos időt. Pedig már 1842-ben jelenik meg egy földrajzi lexikon Erdélyről (a Lenk-féle), amelyben szó van a „Valye Verestyó”-ról! (Ez a legelső irodalmi adat!) Utána *Benkő Károly* a Csik, Gyergyó, Kászonszékről szóló leírásában találunk először említést az 1837-ben keletkezett Veres-tóról. *Herbich Ferenc* e vidékről szóló leírásában már 1866-ban említi a *Veres-tavat*, de 1838-as évszámmal. Sehol nincs említés arról, hogy micsoda forrásból veszik a tó keletkezésének idejét. Érdekes, hogy már olyan rövid idő után is az eltérő évszám láttára senki sem vesz fáradságot, hogy a még élő, esetleges szemtanúk alapján állapítsák meg ezt az érdekes időpontot.* Ezekre az esetekre gondoltam én akkor, amidőn a figyelmet e kérdésre összpontosítottam, mert esetleg a helybeliek valamelyike őrizhet valami írásbeli anyagot (peres-, adó-, erdő-, legeltetési ügyekben stb.) és ez pontos adatot nyújthat az időpont megállapítására. Tehát, mint ezekből kitűnik, *én nem kötöm magam az*

* Hasonló az esete a szovátai Medve-tónak is. Erről is annyit meg lehetett állapítani, hogy 1874—78 táján keletkezett de a tó születése után 20 évvel a szemtanúk kihallgatása után sem lehetett a pontos időt kisűtni!

1838-as évszámhoz; ezt ez alkalommal is sietek hangsúlyozni, nehogy később valaki ép énám hivatkozzék. Egyébként az én egyéni benyomásom alapján magam is inkább az 1837-es évszám mellett vagyok és így ez évet teljesen illetékesnek tartom az ünneplésre.

Bányai János.

Balázs Ferenc, a természetjáró.

Mire ezek a sorok megjelennek, éppen egy hónapja lesz annak, hogy Balázs Ferenc, mészköi lelkész eltávozott közülünk. Mi halála előtt is tudtuk, hogy milyen nagyjelentőségű munkát végzett az életnek azon a területén, ahol hivatása teljesítése közben megfordult. Ma már ellenségei is látják, mit veszítettek azáltal, hogy nem kezdték hamarabb megbecsülni értékes figyelmeztetéseit és adományait. Egyesületünknek nem volt tagja, semmi különös érdeme nincs egyesületi életünk fejlesztése körül és mégis meg kell örökítenünk emlékét lapunk hasábjain. Erre két okunk van.

Balázs Ferenc bejárta a kerek világot és amint maga mondja, öt évig tartó útja alatt Erdélytől—Erdélyig utazott. Ezzel azt akarta kifejezni, hogy miután mint diák három nyáron a Székelyföldet és egy nyáron az erdélyi városokat összejárta, szerzett magának annyi itthoni ismeretét, hogy tudhatott a világon úgy körbe járni, hogy utazásainak minden percében itthoni szolgálatára készülhessen. Balázs Ferenc több mint 500 lapos útirajzában (*Bejáróm a kerek világot*) megmutatja, hogy mi az igazi világ- és természetjárás belső törvénye és értéke. A Székelyföld után megismerte Erdélyt, Erdély után Európát, Európa után az egész világot. De minél messzebb ment Erdélytől, annál közelebb jött hozzá, egészen addig, amíg vissza nem tért ide. Világjárása alatt mindig hazagondolt, mindig az itthoni feladatok elvégzésére készült, ezért mindent öntudatosan megfigyelt és tapasztalatairól be is számolt. Utazásai alatt meggazdagodott benne az ember és ő ezzel a meggazdagodott emberrel itthon szerényen, lelkesen, alaposan és bátran, falusi vérei között dolgozni kezdett. *A világjárás Balázs Ferencet nem térítette el Erdélytől, hanem meggazdagodva visszahozta oda, ahonnan elindult.* Ez az igazi világ- és természetjárás törvénye.

A másik ok, amiért meg kell róla emlékeznünk az, hogy *a fordai hasadékok járó természetjáróink közül soha megfordultak a mészköi unitárius parochia lelkészénél, Balázs Ferencnél.* Erdemes volt a hasadéktól Mészkon keresztül menni be Tordára. Szíves szeretet fogadta a váratlanul betoppanó, ismeretlen vendéget és azok a látogatók, akik nyitott szemmel járnak, nemcsak Erdély egyik legeredetibb és legértékesebb fiával ismerkedtek meg, hanem bepillanthattak abba a csodálatos műhelybe is, ahol Balázs Ferenc az új erdélyi faluért dolgozott.

Vele már nem találkozunk az arra menő természetjárók, de emlékét hirdetik az általa Debreczeni Lászlóval együtt magyar népi stílusban megújított egyházi épületek, a vidékfejlesztő szövetkezet és az az új lélek, amelyet ő plántált be falujába.

Sírja zarándokhely lesz azoknak, akik az erdélyi magyarság új útjait keresik. Arra jártunkban térjünk be mi is a mészköi temetőbe s kegyelettel helyezzünk pár szál virágot Balázs Ferenc sírjára! *László Dezső.*

Idegen szavak árja a magyarban.

Minden öntudatos nemzet és minden egészséges öntudatú ember nyelvtisztaságra törekszik. Vannak ugyan olyan emberek (hála Istennek, kevesen), akik a nyelvhelyesség és nyelvtisztaság szükségét nem tudják és nem is akarják belátni; vannak olyanok, akik azt mondják, hogy a fő mégis csak az, hogy az ember megértesse magát és másokat megértsen. Magam is találkoztam ilyennel és nagy buzgósággal megkísértem a tiszták táborába visszahódítani: meg akartam győzni fölfogásának helytelen és káros voltáról, mindhiába. Máskor is tapasztaltam, hogy az emberek nyelvi kérdésekben a legcsökönnyesebbek: mindenki szakértőnek hiszi magát: azt gondolja, hogy mert magyar az anyanyelve (más nyelven talán nem is tud), bíró lehet nyelvhelyességi dolgokban. Ezen nincs is mit nagyon csodálkozni. De a dolog nem egészen így van; nem mindenkinek egyenlő a nyelvtudása (egész életen át tanuljuk a nyelvet), nem mindenkinek eléggé megbízható a nyelvérzéke. A nemzet legjelesebb költői, írói, tudósai, szónokai szolgálnak mintául, ezeket kell igyekeznünk utánozni és megközelíteni, ezeknek a nyelvből szűrődnek le azok a szabályok, melyeket követnünk kell.

A nyakasoknak, a meggyőzhetetleneknek hiába magyarazzuk, hogy az ember nemcsak arra törekszik, ami hasznos és célszerű. Hanem egyúttal arra is, ami tetszetős és szép. Ez a törekvés veleszületik az emberrel: ez az oka annak, hogy már a legkezdetlegesebb viszonyok között élő ember is földiszíti házát, házatáját, ruháját, szerszámát, pedig az élet zavartalan folytatásához — úgy gondolnók — nem volna föltétlenül szükséges; de — úgy látszik — hogy mégis szükséges.

Az idegen szókkal tarkított nyelv pedig nem szép. Bizonyítja ezt az is, hogy a kevert nyelvvel már Attila udvari bolondja is megkacagatta a húnok főbijeit és a görög követség tagjait. De ez olyan régen volt, hogy talán igaz sem volt (pedig írás is van róla), de van erre frissebb példa is. Perfföldy Tóbiás ügyvédnek latin szókkal teletűzdelt beszéde *Kisfaludy Károlynak* A kérők című vígjátékában legalább is mosolyra ingerli az embert. *Tóth Ede* Tolonc-ában a tolvaj Mravcsák szorult helyzetében három nyelven kezd elmondani a Miatyánkot, ami mindig hangos derűtsépet kelt a nézőkben (az olvasókban is), pedig nem mondhatnám, hogy az imádság volna kacagató.

Csak hogy ezekben az esetekben éppen az volt az író célja, hogy darabjának alakját jellemezze és neveltségessé tegye. A mindennapos életben azonban nem neveltséget támaszt az ilyen kevert beszéd, hanem bosszúságot méltó haragot, mert rút, a rút pedig nem megnevetni, hanem megvetni való. Én nem vagyok rosszindulatú ember (eddig legalább nem tapasztaltam magamon), de azokkal az emberekkel szemben, akik a nyelv tisztaságával nem törődnek, akik minduntalan és kényszerítő szükség nélkül idegen szót használnak, kegyetlen is tudnék lenni. Nem ütteném ugyan le fejüket, de nem bánám, ha a pokolban majdan kissé megfűsölnék nyelvüket, hogy abban bűnhődjenek, amiben vétkeztek.

Mert tudják-e, hány idegen szó van a magyarban? A tudósok 6000-et emlegetnek. Jöjjünk először is tisztába azzal, mit tartunk idegen szónak. Általában azokat nevezzük ilyeneknek, amelyekről mindenki első hallásra vagy látásra fölismeri idegen voltukat. Mert minden nyelvben vannak régen átvett jövevényszavak, melyeket annyira átalakított, saját nyelvének szavaihoz idomított, hogy származásukat legtöbbször csak a nyelvtudós tudja megállapítani; ezek már nem

is tekinthetők idegeneknek, azt mondjuk róluk, hogy meghonosodtak, polgárjogot nyertek. Ilyenek például a törökből: búza, árpa, sárló, tarló, ökör, tinó stb.; a szlávból: pusztá, barázda, széna, szalma, konyha, pince stb.; a németből: herceg, polgár, torony, kehely, erkély stb.; a latinból: templom, klostrom, ostyá, kántor stb.; a románból: cimpora, banya, kópé stb. Természetes, hogy ezeket a szavakat senki sem akarja kiirtani és eredetivel pótolni; nem is volna lehetséges.

És vannak olyan valóban idegen szavaink is, melyeket szintén nem írhatunk ki, mert szükségünk van rájuk, mert nincs rá jó magyar szavunk. Ide tartoznak elsősorban a tudomány és művészet műszavai. Ezek nélkülözhetetlenek; nagy részüket nemzetközi szóknak is nevezhetnők, mert a legtöbb művelt nyelvben megtalálhatók. Ilyenek pl. klasszikus, rokokó, empir, barokk, tragikum, komikum, humor, óda, elégia, rítmus, refrén stb. Mind olyan műszavak ezek, melyek a köznyelvben, a műveltek társalgási nyelvében is általánosan ismert és használt vendégszavak.

De mi szükség van ezekre az igékre: ágál, akceptál, avanzsál, avizál, derogál, grasszál, kalkulál, kritizál, kultivál, prosperál és társaira? Vagy ezekre a főnevekre: abonnens, aktus, bagázs, bankett, bűró, existencia, firma, história, kas za, modell, rizikó, svindli, taksa, talentum és hasonlókra? Vagy akár ezekre a melléknevekre: aktív, gáláns, hazárd, indolens, kekk, kokett, perfid, sikkes, szilfid, szolid és annyi másra? Bizony semmi szükség nincsen rájuk, mert mindenikre van jó magyar szavunk, nem is egy.

És nemcsak az a baj, hogy elrúttítják a nyelvet, hanem az is, hogy egy rakás eredeti magyar szót tesznek fölöslegessé. Egy-egy ilyen szónak nálunk többféle jelentése is van, úgy hogy nem egy, hanem sokszor 10–20 magyart pótol, tehát szorít ki. Legjobb lesz, ha ennek igazolására, egyúttal a magyar nyelv gazdagságának bemutatására *Kosztolányi Dezső*-t idézem, aki Anyanyelvünk című kis könyvben (Brassó, 1934.) megjelent cikkében (Használati utasítás) a *fantasztikus* szóról ezt írja: „Aki például a *fantasztikus* magyar megfelelőjét keresi, az egész bőségszarút talál maga előtt. Ebből kell kiválogatni azt, amelyikre éppen szüksége van. A *fantasztikus*-t nálunk mindenre alkalmazzák. Jókaik *fantasztikus* költészete tehát *fellejjáró*, de Poe Edgar költészete, amely szintén *fantasztikus*, már nem *fellejjáró*, hanem: *lidérces, kísérteties*. Hoffmann Amadé *fantasztikus* költészete *boszorkányos, kísérteties*, Swift Ionathán *fantasztikus* gúnyja *elképesztő, hátfőizongató, döbbenetes*. Egy *fantasztikus* kínai szertartás: *mesebeli*. A *fantasztikus* kelet: *déliabós, regényes, regeszzerű*. Hogy mi a *fantasztikus* szépség? Talán: *káprázatos, varázsos, elbűvölő, tündöklefés*, vagy csak *csodálatos*. Az a hölgy, aki barátnője ruháját *fantasztikusnak* nevezi, azt gondolja, hogy ez a ruha *képtelen, lehetetlen, otromba, silány, gyatra*. Ha valaki egy váratlan, de nem kellemeften hírré fölkiált, hogy *fantasztikus*, nyilván csak azt érti, hogy: *hibetelen*, vagy pestiesen szólva: *óriási*. A *fantasztikus* ravaszság tetszés szerint: *agyafurfi, körmönfont*, vagy *csavaros* ravaszság. Egy *fantasztikus* színpadi bonyodalom esetleg: *csillogó*, esetleg: *tófágastálló*, esetleg: *badar*. A *fantasztikus* néha: *megrökönyítő* is lehet, néha: *hökentő*, néha *örvendefes* is. Egy *fantasztikus*an buta ember: *bődületesen* buta, vagy *egyetvéren* buta. A pénzhiány *fantasztikus*, tehát *rémítő, sőt rémisztő*.”

Vegyünk egy másik példát, az *aktuális* szót; nem múlik el nap, hogy többször ne hallanók és ne használnók. *Tolnai Vilmos* Magyarító Szótára (2. kiadás, Bp. 1928. 17. l.) szerint ilyen magyar megfelelői vannak: alkalmi, alkalmi érdekű, alkalmoszerű, időszerű, mai, napi, napi érdekű, napirenden levő, köz-

érdekű, napi jelentőségű, mostani, jelen, jelenlegi, ez idő szerinti, amiről most szó van; érdekes, jelentős, divatos, ami az érdeklődés középpontjában van; sürgős, szükséges, döntő; érett; pillanatnyi, mulékony értékű; esedékes. Ez — ha jól számláltam meg — összesen 28 kifejezés; ha a két és több szóból állókat mint körülírásokat elhagyom, akkor is marad még 19 szó. Még csak egyet a mindennaposak közül. Kedvelt szavunk a *naiiv* is; erre az említett szótár 203. lapján a következőket találjuk: gyermeteg, gyermekded, gyermeki, gyermekies, egyszerű, természetes, mesterkéletlen, keresetlen, eredeti, elfogulatlan, nyílt, nyíltszívű, őszinte, ártatlan, jámbor; együgyű, korlátolt, tudatlan, járatlan, gyermekes. Ez kereken 20 és mind egyetlen szó.

A példákat fölösleges szaporítani, ennyiből is egész nagyságában kiviláglik bűnös könnyelműségünk, hagyományos nemtörődömségünk anyanyelvünkkel szemben: eltékozoljuk értékes vagyónkat, nyelvünk szókincsét és helyette silány idegen portékán kapunk. Mert az idegen szavak használata elsősorban fölöslegessé teszi a magyart, ami fölösleges, az lassanként feledésbe megy, elavul, kipusztul. Ha nem hiszik, tessék elolvasni Csűry Bálintnak nemrég jelentet tanulmányát (A népnyelvi bűvárlat módszere. Bp. 1936.), annak 11. lapján olvasható többek között, hogy a *kovács* szláv jövevény, a régi magyar *vasverő*-t szorította ki nyelvünkéből; a *kalapács* is szláv szó, annak meg egyszerűen *verő* volt a neve. Azt is tudja mindenki, hogy a *sógor* egy a német *Schwager*-rel, de volt erre is szavunk a régiségben: a *rér*. Ez a szó él ma is a csángóknál *lér* (lérike) alakban, Szlavóniában pedig néhol eredeti *rér* (rérike) alakjában.

Látnivaló tehát, hogy az idegen szavak használata nem olyan ártatlan dolog, mint némelyek gondolják. Védekezni kell ellene, mint a járványok ellen, mert ez is fertőz. Megfertőzi az ember egészséges nyelvérzékét, úgy hogy egy idő eltelte után azt sem tudja, mi a magyar, mi az idegen, mi a helyes, mi a helytelen. Beszéd közben hamarabb jut eszébe a vendégszó, mint az eredeti magyar; ezért van annyi alig használt, félig már elfeledett jó magyar szavunk.

Lám, a falusi ember, különösen az olyan, aki ritkán hagyja el szülőföldje határát, nem használ idegen szókat, mégis mindent nevének tud nevezni, pedig ugyancsak sok szóra van szüksége, hogy a földművelés, állattenyésztés, háziberendezés, háziipar stb. fogalmait meg tudja nevezni. Csűry Bálint előbb említett tanulmányában azt mondja, hogy Szamosháton az eke alkatrészeinek megjelölésére 24 szó szolgál, a szekérére meg éppen 43. Milyen jó volna, ha jobban ismernők a nép nyelvét (persze előbb magát a népet kellene megismernünk), mennyi talpraesett szót találnánk benne új fogalmaink számára. *Szabó T. Affilától* hallottam, hogy pl. a *szerpentin-utat*, melyet mi legjobb esetben *kigyó-útnak* fordítunk le, a nép *kerengő-útnak* neveli.

Mi a tanulság ebből? Az, hogy öntudatosan kerüljük az idegen szókat, szólásokat, óvjuk meg tisztán magyarságunkat, beszéljünk igazán magyarul, ne rösteljünk gondot fordítani beszédünk tisztaságára, legalább annyit, amennyit külsőnkre, ruházatunkra fordítunk. Tanuljunk magyarul jeles íróinktól, költőinktől, olvassuk munkáikat, és tanuljunk a falu ép nyelvérzékű fiaitól, keressük fel őket otthonukban.

Brüll Emánuel.

Egyesületi élet.

Elnökavatási ünnepség a bükk-erdei menedékházban. Központunk június hó 19-én, szombaton este a bükk-erdei menedékházában új elnökét, dr. *Tavaszy Sándor* ref. püspökhelyettest meleg ünneplésben részesítette. Ezen az EKE jelenlegi vezetőségén és számos tagján kívül ott láttuk városunk természetjáró társadalmának színe-javát. *Merza Gyula* és *Brutzy László* személyében képviseltette magát az EKE régi vezetősége is. Az ünnepség mindvégig a legnagyobb szeretet és összetartás jegyében folyt le. A jelenlevők bensőséges csendben hallgatták végig dr. Balogh Ernő, az új elnök és *Merza Gyula* szép pohárköszöntőjét, majd szünni nem akaró ünnepléssel adóztak az általános közmegebecsülésnek és szeretetnek örvendő új elnök személyének. A meleg ünneplés bizonyítja, hogy az EKE dr. *Tavaszy Sándor* megválasztásával továbbra is azon a régi, nagynevű vezetői által kitaposott úton kíván haladni, amelyen már annyian sok természetrajongót nevelt a természetjáró társadalomnak és amelyen oly komoly és értékes munkát végzett a testet és lelket egyaránt nevelő természetjárás fejlesztése és ápolása érdekében. *Friedsam Gyula.*

Egyesületünk ez évi közgyűlését június 11-én este fél nyolc órakor tartotta saját központi helységében 57 tag jelenlétében. Dr. *Gergely Endre* ügyvezető-alelnök megnyitva az ülést, a jegyzőkönyv vezetésére felkérte *Czirják Károlyt*, a hitelesítésre dr. *Görög Ferencet* és dr. *Illés Gyulát*. A múlt évi jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után dr. *Balogh Ernő* főtitkári beszámolója következett (Lásd folyóiratunk más helyén!). Ezt a közgyűlés köszönettel tudomásul vette, majd *Perczel Áttila* főpénztáros 1936. évi számadását a számvizsgáló bizottság jelentése alapján jóváhagyta és az

1937-re szóló költségelőirányzatot elfogadta. A közgyűlés jelentős pontja volt az új elnök megválasztása. A jelenlevők a jelölő-bizottság jelölése alapján egyhangúlag és osztatlan bizalommal dr. *Tavaszy Sándort* választották meg egyesületünk elnökévé, a megürült alelnöki helyet pedig *Szolnoky Gyulával* töltötték be. A választmány kiegészítése mellett még a következő tisztségeket töltötte be a közgyűlés: Jogtanácsos: dr. *Aszfalos Sándor*. Múzeumőr: dr. *Parádi Ferenc*. Természetjáró szakosztály titkára: *Czirják Károly*. A gazdasági osztály elnöke: dr. *Oberdiné György*; alelnöke: *Amirás Ernő*; titkára: *Friedsam Gyula*. A fegyelmi bizottság új elnöke: dr. *Borbáth Samu*. Ezután dr. *Gergely Endre* üdvözlőszavak kíséretében átadja az elnöki széket dr. *Tavaszy Sándornak*. Az új elnök beköszöntőjében hangsúlyozza, hogy örömmel, de a kötelesség-vállalás nehézségének teljes tudatában foglalja el az elnöki széket. (L. folyóiratunk vezető cikkét!). A választások eredményének kihirdetése után a főtitkár egy alapító tag fegyelmi ügyével kapcsolatban a választmány kizárási indítványát terjeszti elő. Az indítvány egyhangú elfogadása után a gyűlés véget ért.

Czárán Gyula születésnapján augusztus 22-én (vasárnap) aradi osztályunk emlékünnepegyet rendez. Az ünnepséget Mennyházán a következő műsorral tartják meg: 1. Tábori istentisztelet. 2. A sír megkoszorúzása. 3. Közébed. Az ünnepséget vidéki osztályunk Záray Jenő vezetésével rendezi. Nyomatékosan felkérjük vidéki osztályaink vezetőségét arra, hogy a természetjáró találkozóval egybekötött ünnepségen minél nagyobb számban képviseltesék magukat.

Egyesületünk új tagja. Alapító tag: *László Endre*. Rendes tagok: *Geltch Ervin*, *Lukács Margit*, *Szen-*

tes József, Polonyi Manyi, Walter Margit, Dr. Salamon Ignác, Pataky Erzsébet, Vass Ilona, Buttinger Antal, Róder Geiza, Studnicka Vilmos, Tirscher Miklós, dr. Bereczky Ernő, Hartenstein Imre, dr. Gábor Sándor, dr. Gábor Sándorné, Kiss Béla, Kovács Ili, Hegedüs Sándor, Gáll Böce, Szabó Margit, Putnoky Ilona, Székely József, Bekess Károly, Muntyán Mária, Nagy Katalin, dr. Kolumbán Mária, Szabó Aranka, dr. Dőri Béláné, Kristóf Ilona, Kristóf Sarolta, Dsida Jenő, dr. Keppich Ákosné, Hann Margit és Kovács Lászlóné.

Maroszéki osztályunk dévai kirándulása. Május 1—3-a között kirándulást rendeztünk Dévára és vidékére. A hirtelen kedvezőre forduló esős idő nagyban hozzájárult az élményekben amúgyis gazdag kirándulás teljes sikeréhez. Déván kiránduló csoportunk a vármegyei múzeumba látogatott el; itt az őskori, meg a római kori emléke-

ket, továbbá a néprajzi, a madár- és állatgyűjteményt néztük meg. Ezután a várhegy szépen gondozott, sétányszerű, pirossal színjelzett útján mentünk fel a várhoz. A déli verőfényben elragadóan szép kilátás nyílt a hegy lábánál elterülő városra, a szeszélyesen kanyargó Marosra és az Érchegység nyúlványaira. A kúpszerű hegy tetején levő várom égnek meredő kopasz falaival megkapó képet nyújt. A hegy déli oldalán leereszkedve, a májusi zöldben pompázó erdőkön át vezető úton értünk el gyalogutunk legtávolabbi pontjáig, a Traján, majd a Pe-

rián-forrásig, innen a Csengő völgyén tértünk vissza a városba, szállásunkra. Másnap a reggeli órákban már a XV. század derekán épült vajdahunyadi vár „magas faláról” tekintettünk körül. A várór kalauzolásával bejártuk a várkastély termeit, bástyáit. Mikor a vár szemlélésével beteltünk, felkötöttük zsákjainkat és a Zalasd patak völgyén útnak indultunk a gyalári hegyek felé. Zalasd község előtt balra félve a Kacénás irányába vágunk, s felérve a tetőre egy kis pihenőt tartottunk, hogy a Govazsdia völgyre nyíló szép kilátásban gyönyörködhesünk. Lent a völgyben kanyarog a bányavasút. Az utat vissza a kis vonaton tettük meg egy hosszú alagúton keresztül és mély völgszakadékok felett, a fáj változatos szépségeit szemlélve. A kiránduláson maroszéki osztályunk 10 tagja vett részt, Déváról pedig négyen csatlakoztak kirándulókhoz.

Egey Jenő.

Nyári kirándulástervünk. A központi természetjáró szakosztály a nyáron a következő gyaloglással egybekötött gépkocsis kirándulásokat tervezi: július 4-én: Runki-szoros. — 11-én: Túri- és Tordai-hasadék. — 18-án: Révi Zichy-barlang. — 25-én: Boncidai Bánffy-kastély. — Augusztus 1-én: Hidegszamos és Kisbányai havas (két kirándulás). — 8-án: Marosújvári sóbánya. — 15-én: Dregánvölgy—Biharfüred. — 22-én: Félixfürdő és Püspök-fürdő. — Nagyenyed és Remetei sziklaszoros — Marosújvár (3 kirándulás). 29-én: Tordai-hasadék és a városi sósfürdő. — Cegei tó (2 kirándulás). Szeptember 5-én: Gyalú, Sátorhegy, Dermata-nyaraló. — 12-én: Detonáta. — 19-én: Túri és Tordai-hasadék. — 26-án: Vlegyásza. — A kirándulásokra vonatkozó tudnivalókat esetről-esetre néhány nappal az indulás előtt a napilapokban és a központi hivatalos helység hirdető-tábláján tesszük közzé. Az indulás minden esetben Kolozsvárról történik.

Szívesen vennők, ha e kirándulástervünkbe vidéki osztályaink is bekapcsolódnának és párhuzamosan rendezett kirándulásokkal a személyes kapcsolatok megteremtését, illetőleg mélyítését lehetővé tennék.

Nagyobb nyári kirándulásaink.

Felhívjuk tagjaink és az érdeklődők figyelmét, hogy a nyáron az alább feltüntetett nagyobb kirándulásokat rendezünk: *Júl. 19—25.* Fogarasi havasok, *Negoj, Bulea.* Vezeti: *Friedsam Gyula.* — *Aug. 15—22.* Bucsecs, Nagykőhavas. Vezető: *Czirják Károly.* — *Szept. 5—12.* Székelyföldi kirándulás. *Beke Lajos* központi titkár vezetésével. Részletes felvilágosításokkal a központi természetjáró szakosztály szolgál.

A „Lépésmérő Társaság“ másfél évtizede. 1922. április 18-án az E.K.E. kebelében egy külön kiránduló csoport alakult, főként a kolozsvári Bükkerdő és a város környékének népszerűsítése érdekében. Minthogy éppen a tavasszal múlt 15 éve, hogy ez a társaság mind gyakorlati téren, mind sajtóközlemények útján is igyekezett nemes törekvéseit érvényesíteni, alkalmyszerű egy kis beszámolót hoznunk nyilvánosságra. A lefolyt másfél évtized folyamán a „Lépésmérők“ rendeztek 242 bükkerdei és más kirándulást és közzétettek 95 hírlapi cikket, főként a Bükkre vonatkozó megfigyelésekről. Megünnepelték elnökük: *Merza Gyula* ezredik bükki kirándulását és kegyelettel adóztak buzgó tagtársaik: néhai *dr. Tompa Kamil*, *dr. Cseke Vince* és *dr. Jancsó Ödön* emlékének. A közvélemény tanúsága szerint, a „Lépésmérők“ lelkes buzgalmanak a Bükkerdő látogatottsága sokat köszönhet. *M. Gy.*

A vasúti igazolványok ügyében a titkári hivatal a következőket közli tagjainkkal: A CFR az eddigi I. osztályú utazási igazolványok helyett III. osztályúakat bocsát a természetjáró

egyesületek rendelkezésére. Ez azt jelenti, hogy az eddigi évi 150 lejes útdadó-bélyeg helyett csak 20 lejest kell az igazolványba ragasztani. Így a további intézkedésig az új igazolványokhoz 200 lej helyett csak 85 küldendő be központunkhoz. Mivel sajnálattal tapasztaltuk, hogy osztályaink az előző körlevelünkben kért arckép vagy mellkép helyett csak többkevesébbé sikerült, nem igazolványba való fényképeket küldenek be, nyomtatékosan figyelmeztetjük és egyben kérjük vidéki osztályainkat, hogy csak rendes, igazolványokban alkalmazható mellképet küldjenek be. A titkárság elhárít minden felelősséget magáról, ha ilyen alaki hibák miatt késedelem támad. A már meglevő I. osztályú igazolványokat a CFR III. osztályúra bélyegzi át, és így ezekért az igazolványokért is évenként csak 20 lejes útdadó-bélyeget kell fizetni. Az egyes vidéki osztályok a tagoktól összegyűjtve egyszerre küldjék be az igazolványokat. Az aradi, temesvári, boksánbányai és oravicai osztály igazolványait a temesvári CFR vezérigazgatóság közvetlenül bélyegzi felül, a felülbélyegzést a hivatalos lapban megjelent rendelet (No. 40417 C. 2. a. *Ret. din Foaia Oficiala CFR. No. 953 din 3. V. 1937*) alapján kell kérni. A fenti osztályok igazolványaikat bányászati tagozatunk útján (Somolik Tőhötöm, Temesvár II. Str. Boliac 33) bélyegeztethetik felül.

Vidéki kirándulásaink dolgában kedvező és megnyugtató fordulat állott be. Központunk bukaresti közbelépésére a CFR. engedélyt adott, hogy társaskocsikat indíthassunk mindazon a vonalakon, amelyeken az egyes nyári kirándulások színhelye megközelíthető. Így nyári kirándulástervünket előreláthatólag végre tudjuk hajtani. Ezúttal is figyelmeztetjük vidéki osztályainkat folyóiratunk más helyén, a nyári kirándulástervek közléséhez fűzött óhajunkra.